

Csak semmi pánik!

Egyre többen és egyre többször hasonlítják Magyarországot Argentínához. Sajnos nem azért, mert hogy a magyar labdarúgás annyi Lionel Messit adott volna a világ élvonalának. Hanem azért, mert sok valós és vélt párhuzam húzható a két állam helyzete és megítélése között.

JÁTÉKOS KEDVŰ POLITIKUSOK

Argentína 1812 után a függetlenség előnyeit élvezte. Egészen az 1929–1933-as világválságig a periféria olyan országaihoz hasonló, lendületes és eredményes fejlődést mutatott, mint Kanada, Ausztrália vagy Új-Zéland. Az életminőség tekintetében ez meghaladta az európai átlagot. Mi több, a mai napig is itt van Latin-Amerika legkellemesebb kulturális környezete, legjobb konyhája és legszórakoztatóbb élete. Ugyanakkor Argentína a Perón tábornok nevéhez köthető populistá fordulat óta a gazdaságpolitikai úttévesztés és a rendre eredménytelen kísérletezés megfelelőjévé vált. A gazdasági és a politikai ésszerűség már-már törvényszerűnek tűnő összeütközése miatt a népszerűséget hajszoló politika rendre pénzügyi korlátokba ütközik. Mivel a vezető réteg ezt az amerikaiak ígájaként éli meg, nem hajlandó szembe nézni vele, ezért időről időre államszűkületbe kerül az ország. Ma már ez nem vezet katonai hatalomátvételhez, de bizony rendre megjelennek a szigorú technokraták, akik katonás fegyelemmel kényszerítik ki a pénzügyi egyensúly helyreállítását. Amikor ez megtörtént, „a mór megtette kötelességét, a mór mehet”. És visszatérnek a választói akarataknak szolgáiban elébe menő, játékos kedvű politikusok, akik számára a közgazdasági ésszerűséggel szembenemenni nem veszély, nem kalandorság, hanem „becsület és dicsőség dolga”. Ennek hatására Argentína az elmúlt időszakban is átlag évtizedenként egyszer csődbe ment, s onnan csak jelentős társadalmi áldozatvállalás árán és átmenetileg lábolt ki. Közben pedig relatív helyzete – mind a jövedelem, mind a versenyképesség tekintetében – tartósan lemorzsolódott a korábban lenézett versenytársak, így Chile, Brazília és Mexikó ellenében, a kelet-ázsiaiakat most nem is említve.

Amikor manapság Magyarországot Európa Argentínájaként emlegetik, ennek az értelmezésnek két eltérő síkja van. Az egyik

Csaba László
az argentin
párhuzamról

a történeti-filozófiai sík, ahol az elemzők azt a talányt próbálják megfejteni, hogy miképpen lett az egykori éllovasból sereghajtó, s miként folytatódik a leszakadás az egymást váltó kormányzatok látványos erőfeszítései ellenében is. Ha azt kérdezzük, hogyan akadtak el rendre az elmúlt másfél évtizedben a különféle elképzelések mentén kialakított nagy ívű átalakítási tervek, akkor lényegében minden elemző a gazdasági és a politikai, a hatékonysági és a társadalmi igazságossági szempontok ütközését emeli ki, saját ízlése szerint súlyozva e tényezőket. Könnyen belátható ez, ha bármely konkrét területre gondolunk, az egészségügytől a felsőoktatásig, a közpénzügyektől az igazságszolgáltatásig – és már a reform szó hallatán megborzongunk, a fejtelenség és a korábbinál is silányabb működés következményeit tapasztalva.

Van azonban egy másik, és napjainkban ismét előtérbe került értelmezés is. Ez a pénzügyi, különösen a külső pénzügyi szempontokat lebecsülő, azokkal esetenként nyakas keménységgel önként szembe menetelés stratégiává emelése. Vitatkozhatunk azon, hogy mennyi ebben a közelítésben a valós és mennyi a vélt elem, hogy mélyebb meglátást vagy éppen felszínesebb, kevésbé informált áttekintést jelenít-e meg. Az azonban aligha tagadható el, hogy 2011–2012 során mind a hazai, mind a nemzetközi elemzők körében meglehetősen népszerűsége tett szert ez a fólvetés.

Egyesek önállósulásról, szabadságharcról, új társadalmi modellről értekeznek, mások egy önkényuralmi rendszer visszatéréről, és a kormányzat által szánt szándékkal előidézett fizetésképtelenségről írnak. Utóbbi esetben – leányneven menedzselt csőd, esetleg a nagyobb hitelezőkkel elkezdett átfogó tárgyalásos rendezés, durvábban átütözés – nem valami baleset, kisiklás, hanem önként választott stratégia része. E szírehangoktól megremült némely közszereplők az államilag amúgy már szavatolt bankbetétek ismételt szavatolását is sürgetik, amivel rossz esetben az elhárítani kívánt bankpánikot maguk idézhetik elő.

ELTÉRŐ FINANSZÍROZÁSI HELYZET

Nos, ideje emlékeztetnünk arra, hogy minden analógia sántít, minden párhuzam töredékes. Magyarország – Argentínától eltérően – mindeddig rendre teljesítette fizetési kötelezettségeit, még

1956-ban, 1964-ben, 1981-ben és 1990-ben és 2008-ban is. Ez bizony reputációt épített fel, ami még teljesen azonos helyzet mellett is egész más mozgásteret biztosít. Ez különösen akkor igaz, ha a két ország finanszírozási helyzete nem azonos, és az előny kivételesen minálunk van.

Viszonylag széles körű nemzetközi szakirodalom igazolja a következőket. Míg rövidtávon az árfolyam és a kamat, valamint a kötvényhozamok alakulása döntően lélektani tényezők függvénye, és ezek közt a pletykák, vélekedések, sőt rosszindulatú, hamis híresztelések is szerepelhetnek, hosszabb távon a gazdaság alapvető mutatói – a fundamentumok – azok, amelyek az előbbieket alakítják. Nem közvetlenül és mechanikusan, de úgy, hogy e mutatók a fundamentumoktól nem szakadhatnak el tartósan és végletesen.

KÖZÉPTÁVÚ ÜZLETI TERV KELL

Magyarország kereskedelmi mérlege három éven át jelentős többletet mutatott. Igaz, ez a lanyha aktivitás megjelenítője, de legalább minden rosszban van valami jó is. Hasonlóképp az államháztartás hiánya láthatólag kontroll alatt van, e mutató rendre jobb az EU-átlagnál. A magyar hiány 2009-ben 4,6, az EU átlag 6,9 százalék, 2010-ben a magyar érték 4,2, az EU átlag 6,6 százalék volt, a nem végleges 2011-es adatok alapján az EU hiány 6 százalék alatt, a magyar többlet 3 százalék fölött van, vagyis az egyszerű intézkedések kiszűrésével sem kiugróan rossz. A fenntarthatóság okán kiemelt államadóssági ráta 2009-ben 79,7 százalék, az euróövezet átlaga 79,8 százalék, 2010-ben a magyar adat 81,3 százalék, az euróövezet 85,4 százalék, 2011-ben előzetesen a magyar adat 82 százalék, az euróövezet 90 százalék körül alakul. Szó sincs tehát arról, hogy fundamentális okok az államcsődöt és az ezt kísérő társadalmi megrázkódtatást már testközelbe hozták volna, vagy hogy elkerülhetetlen lenne, és csak idő kérdése volna.

A tavalyi III. és IV. negyedében már meredeken romló hangulat – aminek kiváltója nyilván a görög és az olasz válság tartós megoldatlansága, valamint az uniós döntéshozatal tehetetlensége volt – a külső finanszírozásnak kitett országokat erőteljesen érintette. A leminősítések sora a piaci hangulat megdermedését jelentette meg.

Némely közszereplők az államilag amúgy már szavatolt bankbetétek ismételt szavatolását is sürgetik, amivel rossz esetben az elhárítani kívánt bankpánikot maguk idézhetik elő.

Ebben a helyzetben persze lehet pénzügyi harakirit elkövetni, lehet pánikolni, de nem muszáj. Így Magyarországnak a középtávra szóló állampénzügyi folyamatokat áttekinthetően bemutató, és az oda vezető utat kijelölő intézkedéseket tartalmazó üzleti tervre van szüksége. Nem elsősorban azért, hogy bárkinek a tetszését elnyerje, hanem mert ez az önérdéke – nyilván nem ok nélkül készíthető rendre efféle terveket minden komoly cég, legyen szó az IBM-ről vagy a Nokiáról. És e tervekben meg vannak jelölve a határidők, a

felelősök, a nem teljesítés szankciói, és a mellélövés esetén követendő eljárások. A kormányzat az elmúlt két évben számtalan dokumentumot adott közre, a fenti értelemben vett üzleti tervre még várunk kell.

Amint ez a terv elkészül és nyilvánosságra kerül – feltéve a kelendő megalapozást és az ennek eredményeként kialakuló jó minőséget és szavahihetőséget –, a befektetők számára világossá válik a helyzet. Olaszországban már látható, hogy erényes körök indulhatnak el. Ehhez nálunk az árfolyam erősödése és így az adósságráta mérséklődése is társulhatna, ami tovább erősíthetné a kedvező folyamatot. Mivel ehhez főként hitelességre, és nem pénzre van szükség, az EU-val és az IMF-fel való megállapodás nyilván szükséges peremfeltétel. De tévedés lenne azt hinni, hogy az egyezmény aláírásával a feladat ki van pipálva. Ehhez egyértelművé kell tenni – tettekben és kommunikációban is –, hogy Magyarország nem Argentína, és nem lesz az a jövőben sem.●

A szerző közgazdász, egyetemi tanár